О. Кузнєцова, канд. психол. наук, доц.

nickolaalex@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-5730-8696,

В. Златніков, канд. пед. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

valentyznlatnikov@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-7019-9551

ПІДХОДИ ТА ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Існує багато підходів до викладання іноземних мов, розроблених наприкінці минулого століття, які широко застосовують при викладанні іноземних мов для спеціальних цілей у вищій школі на сучасному етапі навчання. Спектр методів навчання варіюється залежно від того, на яких аспектах засвоєння мови вони наголошують – від викладання граматики до лексикографічного компонента сучасної англійської культури ділового та професійного спілкування, які розглядають як елемент комунікативних навичок молодих військових і цивільних фахівців. Оскільки існує широкий спектр різних підходів і методів викладання іноземної мови для професійних цілей, що використовують на уроках, то чи доведено, що деякі методи більш ефективні для набуття та збереження набутих навичок. Представлено практичні рекомендації щодо мотивації студентів до вільного усного (письмового) спілкування іноземною мовою з урахуванням професійних потреб; передбачено послідовність етапів, на яких логічно виконують нові програми для вивчення іноземної мови спеціального призначення, а також пропозиції щодо словникового запасу. На сучасному етапі розширення міжнародних контактів у різних сферах діяльності для студентів більш важливо розширити свої знання мов поза повсякденною іноземною мовою (англійською). Вивчення іноземних мов має ряд переваг, зокрема, сприяння ефективному спілкуванню та побудові партнерських відносин, ділових і військових відносин з людьми з інших країн/культур. Оскільки існують фактори, які впливають на ефективне засвоєння іноземної мови в контексті двомовності, то сучасна методика викладання іноземних мов має свої особливості з урахуванням цільових сфер і стандартів. Проведено оцінку та аналіз останніх тенденцій у методиці викладання іноземних мов, що забезпечує основу для ефективного вивчення іноземної мови в професійних цілях з урахуванням комунікативної спрямованості ділового та професійного спілкування.

Ключові слова: загальні навички, комунікативний досвід, професійне/ділове спілкування, міжособистісне спілкування, природний спосіб викладання, комунікативний метод.

УДК 378, 355, 327

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.45.20-24>

Ю. Пашук, канд. техн. наук

ypashchuk@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-0631-6183,

Д. Каменцев, нач. каф.

deniskamentsev@yahoo.com

ORCID ID 0000-0003-2115-6197,

С. Пасічник, канд. наук з держ. упр.

susymail@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-6363-4858

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ У МЕЖАХ АКАДЕМІЧНОГО ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Розглянуто призначення, головні аспекти та діючі програми академічного військового співробітництва України з Північноатлантичним Альянсом та Європейським Союзом (ЄС), зокрема, що стосується поліпшення мовної підготовки курсантів ЗСУ. Висвітлено головну мету вказаної мовної підготовки щодо досягнення випускниками вищих військових навчальних закладів України цільових рівнів не нижче стандартизованого мовленнєвого рівня SMP2 відповідно до вимог стандарту НАТО СТАНАГ 6001. Проаналізовано основні переваги, можливості та здобутки академічного військового співробітництва щодо виконання поставлених завдань з удосконалення мовної підготовки курсантів. Визначено основні форми, засоби і механізми впровадження прийнятих програм академічного військового співробітництва, за допомогою яких здійснюється вдосконалення мовної підготовки майбутніх офіцерів. На підставі результатів вивчення ефективності академічного військового співробітництва зроблено висновок про їхній позитивний вплив на покращення мовної підготовки курсантів на основі спрощеного доступу до навчально-матеріальних ресурсів, інтелектуальних здобутків, новітніх технологій навчання та передового досвіду країн-партнерів. За результатами проведеного аналізу визначено основні завдання з подальшого розвитку академічного військового співробітництва для реалізації цілей мовної підготовки майбутніх офіцерів з опанування відповідного рівня володіння іноземними мовами, зокрема англійською, згідно з євроатлантичними стандартами, вимогами у системі Міністерства оборони (МО) України. Завдяки дослідженню визначено наступні орієнтири з розширення академічного військового співробітництва, використовуючи його переваги, ресурси і можливості в інших освітніх сферах.

Ключові слова: мовна підготовка, курсант, академічне військове співробітництво, ЗСУ, НАТО, Європейський Союз.

Постановка проблеми. Одним із фундаментальних національних інтересів України є інтеграція нашої держави в європейський політичний, економічний, безпековий і правовий простір, набуття членства в ЄС та НАТО [1, с. 4-5]. За сьогоднішніх складних воєнно-політичних умов, насамперед пов'язаних із протистоянням збройній агресії Російської Федерації, реалізація зазначеної інтеграції здійснюється через розширення міжнародного співробітництва. У межах цієї співпраці на Збройні Сили (ЗС) покладено ряд завдань щодо військового співробітництва, зокрема й академічного військового співробітництва (АВС). Серед основних завдань АВС – сприяння реформуванню військової освіти ЗСУ, підвищенню її якості відповідно до стандартів НАТО через залучення

країн-партнерів на рівні вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) [2, с. 3–5; 3, р. 2–4; 4, р. 1–5].

Головним напрямом багатоцільового АВС визначено вдосконалення мовної підготовки (МП) курсантів, насамперед покращення володіння ними англійською мовою. Цей аспект розглядається як "важливий фактор реформування та розвитку ЗС України, впровадження євроатлантичних стандартів і досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн-членів і партнерів НАТО" [5, с. 1]. Згідно з "Основними засадами МП особового складу в системі МО України" (Основні засади) головною метою вивчення курсантами англійської мови є розвиток і вдосконалення їхніх мовленнєвих вмінь і навичок у військово-професійній сфері відповідно до вимог стандарту

НАТО СТАНАГ 6001 [5, с. 6]. Одне із центральних завдань для ВВНЗ – забезпечити до 2030 року досягнення випускниками цільових рівнів МП, не нижче стандартизованого мовленнєвого рівня СМР 2 [5, с. 13]. Оскільки на сьогодні існують суттєві протиріччя між об'єктивно високими вимогами до володіння майбутніми офіцерами англійською мовою та недостатнім рівнем мовленнєвої компетенції значної кількості випускників ВВНЗ, то виконання вказаного завдання надзвичайно складне. Досягнення поставленої мети потребує залучення значних матеріальних і людських ресурсів, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників (НПП), застосування новітніх підходів і технологій навчання. У цьому контексті визначальним чинником є подальше налагодження та розвиток АВС, ефективне використання його переваг і можливостей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемним питанням розвитку вищої військової освіти (ВО), удосконаленню її змісту з урахуванням інтеграції в міжнародний освітньо-науковий простір присвячено ряд наукових досліджень, авторами яких є В. Ананьїн, С. Полторак, Ю. Приходько, В. Телелим та інші. Зокрема, автори статті [6] досліджують проблеми вдосконалення системи ВО та пропонують шляхи їх вирішення на основі передового досвіду військових освітніх систем провідних країн; обґрунтовують необхідність розвитку АВС і подальшої інтеграції освіти України у світовий освітній простір, обов'язковість підвищення іншомовних компетентностей курсантів. У публікації [7] С. Полторак здійснює порівняльний аналіз систем ВО України та провідних держав світу, за результатами якого пропонує за визначеними напрямками вдосконалити освітянську діяльність ВВНЗ на основі європейського та світового досвіду. Науковці В. Телелим, Ю. Приходько у роботі [8] наголошують на актуальності змін та необхідності покращення ВО у контексті євроінтеграційного процесу входження України в єдиний освітньо-науковий простір.

Проблеми вдосконалення МП курсантів ВВНЗ у межах реформування ВО України досліджують О. Єфімова, І. Ковальчук, Л. Семененко, А. Чирва та інші. Зокрема, О. Єфімова в науковій праці [9] аналізує основні питання покращення мовної підготовки майбутніх військових фахівців та спроможності мотиваційних ресурсів навчальної діяльності, обґрунтовує актуальність використання інноваційних методик вивчення іноземної мови (ІМ). У своїй науковій роботі І. Ковальчук [10] досліджує проблемні питання щодо формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів для забезпечення ефективного міжнародного спілкування. Автори публікації [11] висвітлюють історичні аспекти розвитку МП курсантів українських ВВНЗ, еволюцію методичних підходів до викладання ІМ, визначають особливості та переваги таких підходів, їхню ефективність. У статті [12] А. Чирва розглядає основні напрями покращення МП курсантів, обґрунтовує шляхи підвищення ефективності викладання ІМ.

На підставі вищенаведеного можна зробити висновок, що проведене дослідження дуже актуальне, оскільки вивчення основних напрямів та здобутків АВС щодо вдосконалення МП курсантів дає змогу визначити орієнтири щодо розширення міжнародної співпраці, використовувати її переваги і можливості в інших освітянських сферах відповідно до прийнятих програм співробітництва.

Мета статті – проаналізувати напрями АВС України з ЄС і НАТО щодо вдосконалення МП майбутніх українських офіцерів та розглянути основні завдання подальшої співпраці для реалізації цілей підвищення мовленнєвої компетенції курсантів.

Виклад основного матеріалу. Для нашої держави головними партнерами АВС є країни НАТО та ЄС. Одним із головних напрямів АВС є академічна співпраця з НАТО. Вона здійснюється в межах Програми "Партнерство заради миру" відповідно до завдань річної національної програми співробітництва Україна–НАТО та робочого плану Військового комітету Україна–НАТО. Головна мета цієї співпраці – забезпечення інтеграції нашої держави в міжнародний освітній простір, сприяння професіоналізації ЗС України, взаємовигідна взаємодія у подоланні традиційних і нових викликів та загроз; забезпечення належного місця і впливу України в міжнародній безпековій системі. Реалізація вказаних цілей спрямована на розвиток оперативних спроможностей ЗС України, упровадження євроатлантичних стандартів і досягнення взаємосумісності з військовими підрозділами НАТО, удосконалення підготовки українських військовослужбовців, зокрема, покращення МП майбутніх офіцерів.

Дієвість АВС України з Альянсом найбільш яскраво проявляється у ході виконання Програми "Удосконалення військової освіти" (*The Defence Education Enhancement Programme, DEEP*) [3, р. 2–8; 4, р. 1–17; 5, с. 11]. Ця програма була започаткована в 2006 р., а через шість років до неї приєдналася й Україна [3, р. 9]. У межах програми значна увага приділяється співпраці з 8 українськими ВВНЗ щодо підвищення якості МП військових фахівців, опанування ними відповідного цільового рівня володіння ІМ згідно з вимогами Альянсу [13, р. 17–27]. Програма містить чотири основні аспекти: 1) покращення планування, організації та забезпечення МП; 2) удосконалення навчальних планів і програм МП; 3) покращення професійної підготовки НПП; 4) упровадження сучасних інноваційних технологій вивчення ІМ [3, р. 2; 13, р. 17–22]. Із метою вдосконалення МП курсантів АВС за програмою DEEP здійснюється у таких формах [5, с. 7–12; 13, р. 17–27]:

- розвиток взаємовигідних партнерських відносин із ВВНЗ збройних сил зарубіжних держав-партнерів;
- проведення курсів підвищення мовної і фахової підготовки НПП, що викладають ІМ у ВВНЗ;
- навчання та стажування курсантів у провідних ВВНЗ країн-членів НАТО;
- залучення представників вітчизняних ВВНЗ до участі в міжнародних конференціях, семінарах, симпозиумах, де досліджуються питання покращення МП;
- здійснення візитів НПП у складі українських делегацій до закордонних ВВНЗ для обміну педагогічним досвідом;
- участь НПП і курсантів у багатонаціональних військових навчаннях під егідою НАТО;
- залучення НПП з інших країн до викладання ІМ та стажування в українських ВВНЗ;
- упровадження новітніх технологій вивчення ІМ, зокрема, дистанційної та змішаної форм навчання тощо.

Однією з головних переваг АВС у межах програми DEEP є налагодження і використання прямих, безпосередніх зв'язків із представниками з іноземних ВВНЗ, що підкріплюється ефективним діалогом на засадах обміну передовим досвідом, наданням фахових консультацій із широкого кола питань МП. Наприклад, у листопаді 2020 р. з метою успішного реагування на наслідки пандемії COVID-19 було проведено семінар із вивчення досвіду освітянської діяльності, зокрема, і досвіду організації МП курсантів [14, р. 1]. Загалом у семінарі взяли участь 209 представників із 111 ВВНЗ, які поділились досвідом; проаналізували основні проблеми адаптування викладачів і студентів до навчання у віртуальному середовищі; визначили можливості та переваги різних інфо-

рмаційних технологій; надали рекомендації щодо оперативного, якісного розроблення і проведення курсів дистанційного навчання [14, р. 2–9]. Вказаний захід провівся у режимі відеоконференції на платформі порталу НАТО з удосконалення військової освіти (DEEP Portal), можливості програмного забезпечення якого також доступні для використання в українських ВВНЗ, зокрема, і для викладання ІМ [14, р. 2, 20, 24].

У 2016 р. завершився перший етап програми DEEP, головними темами якого були структурні та організаційні зміни у ВВНЗ. Після чого розпочався другий етап, пов'язаний із вдосконаленням навчальних планів і програм МП згідно зі стандартами Альянсу. Основними здобутками ABC за програмою DEEP щодо покращення МП слід вважати [5 с. 1–12; 13, р. 17–27]:

- розроблення та затвердження Основних засад [5], де визначено цілі МП курсантів і стратегію їхнього досягнення;
- призначення на рівні МО України персоналу, відповідального за впровадження Основних засад;
- стандартизацію мовного тестування;
- залучення фахівців Бюро НАТО з міжнародного мовного співробітництва та інших спеціалізованих відомств Альянсу до проведення курсів підвищення кваліфікації НПП, ознайомлення з новітніми технологіями вивчення ІМ;
- збільшення обсягу МП курсантів до 600 і більше академічних годин тощо.

Важливе місце серед програм ABC також займає співробітництво з ЄС, наймасштабнішим проектом якого є Європейська ініціатива щодо обміну молодими офіцерами (*The European Initiative for the Exchange of young Officers, inspired by Erasmus, Military Erasmus*) [15]. Головною метою цієї програми, до якої у 2008 р. приєдналися 26 європейських держав, включаючи Україну, є досягнення оперативної сумісності збройних сил, покращення якості військової освіти [15, р. 11–14, 26–31]. В основу програми покладено обмін курсантами для досягнення таких цілей: стандартизація програм підготовки офіцерів; підвищення якості ВО; налагодження та розширення співпраці між ВВНЗ на основі академічної мобільності; покращення МП майбутніх офіцерів [15, р. 21, 27, 42, 70]. У межах програми "Military Erasmus" було започатковано ряд проектів, серед яких і програма ЄС із безперервного навчання (*European Union's Life Long Learning Programme*), а також, починаючи з 2014 р., проведення щорічного Міжнародного військового академічного форуму (*International Military Academic Forum, IMAF*). Вказаний форум проводиться на базі військової академії Австрії (*Theresan Military Academy*) і представляє собою науково-практичну платформу вдосконалення підготовки військових фахівців, зокрема, і їхньої мовної підготовки.

Реалізація проектів програми "Military Erasmus" базується на підвищенні іншомовних компетенцій військово-службовців, практичному застосуванні мовленнєвих умінь і навичок у багатонаціональному навчальному середовищі. Результати досліджень показують, що навіть короткострокові (п'ятиденні) навчальні модулі за цією програмою сприяють підвищенню професійної компетентності майбутніх офіцерів, зокрема, відзначається покращення володіння іноземними мовами, важливість інтенсивного міжнаціонального спілкування [15, р. 18, 21, 52].

Дієвість ABC варто розглянути на прикладі Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (ВІКНУ), де міжнародна співпраця щодо вдосконалення МП курсантів здійснюється за такими напрямками: прийом іноземних делегацій; відправлення представників ВІКНУ за кордон для мовного стажування і підвищення кваліфікації; спільне розроблення навчально-методичних матеріалів з вивчення ІМ;

співпраця з представниками країн-партнерів у питаннях надання методичної та матеріально-технічної допомоги тощо. На сьогодні основними міжнародними партнерами ВІКНУ є: Лінгвістичне агентство збройних сил Німеччини; Інститут іноземних мов Австрійської республіки; Європейський центр мовної підготовки країн-партнерів; Загальновійськова школа Сен-Сір у Франції.

Щороку у ВІКНУ та інших ВВНЗ України проходять десятки заходів ABC, спрямованих на вдосконалення МП майбутніх офіцерів, що сприяє процесам інтеграції України у світовий освітній простір, впровадженню євроатлантичних стандартів і досягненню взаємосумісності зі збройними силами держав-партнерів. За результатами аналізу ефективності різних програм ABC на підставі спостережень за адаптуванням програм МП до вимог НАТО та змінами у викладанні ІМ, а також на основі контролю професійної підготовки НПП було зроблено висновки, що реалізація таких проектів є недорогим, проте ефективним інструментом, який дозволяє покращувати МП курсантів [4, р. 7–11, 17; 13, р. 3, 17–27]. Досягнення поставлених цілей потребує подальшої підтримки військового керівництва України шляхом виділення належних ресурсів для постійної модернізації МП, удосконалення її всебічного забезпечення, підвищення професійної компетентності НПП тощо. У цьому контексті важливими завданнями є [5, с. 7–12; 13, р. 23–27; 15, р. 59–62]:

- розширення ABC у системі неперервної педагогічної освіти, забезпечення академічної мобільності НПП і курсантів;
- покращення координації діяльності європейських та євроатлантичних інститутів щодо підвищення якості МП, зокрема, узгодження проектів Британської Ради (British Council) і Навчального центру мовної підготовки партнерів Європи (*Partner Language Training Center Europe*);
- подальше вдосконалення всебічного забезпечення МП курсантів, зокрема, організація інтенсивного цільового використання мовних лабораторій, облаштування спеціалізованих класів самостійної МП;
- широке застосування традиційних і новітніх форм вивчення ІМ, формування у ВВНЗ іншомовних середовищ;
- впровадження аудиторних та позааудиторних мовних курсів із застосуванням резидентної, дистанційної та змішаних форм навчання, що базуються на новітніх технологіях, зокрема, з використанням DEEP Portal;
- створення системи централізованого інформаційного забезпечення самостійної МП курсантів тощо.

Висновки. Таким чином, ABC є важливим напрямом діяльності вітчизняних ВВНЗ, що спрямоване на забезпечення інтеграції національної ВО у міжнародний освітній простір і дозволяє Україні розвивати оперативні спроможності Збройних Сил та досягнути взаємосумісності з військовими підрозділами НАТО на основі вдосконалення підготовки українських військовослужбовців, зокрема, і покращення МП майбутніх офіцерів.

У статті проаналізовано головні напрями ABC України з ЄС і НАТО щодо вдосконалення МП курсантів у межах прийнятих програм; визначено їхні основні форми і механізми впровадження; проаналізовано основні переваги, можливості та здобутки такого співробітництва. На підставі вивчення ефективності ABC зроблено висновки про їхній позитивний вплив на покращення МП курсантів на основі спрощеного доступу до навчально-матеріальних ресурсів, інтелектуальних здобутків, новітніх технологій навчання та передового досвіду країн-партнерів. За результатами проведеного аналізу визначено основні завдання з подальшого розвитку ABC для реалізації цілей МП майбутніх офіцерів з опанування ними відповідного рівня володіння ІМ, зокрема англійською мовою.

Проведене дослідження дає змогу визначити орієнтири з розширення АВС і вдосконалення МП курсантів, використовуючи переваги і можливості такої співпраці в інших освітніх сферах. Напрями подальших досліджень – вивчення та вирішення проблем, що стосуються вдосконалення МП слухачів офіцерських курсів ІМ, здобувачів наукових ступенів.

Список використаної літератури

1. Про національну безпеку України : Закон України від 08.07.2018 р. № 31, Ст. 241 // Відомості Верховної Ради України, 2020. – № 34. – Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 30.12.2020).
2. Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України : Наказ Міністерства оборони України від 15 грудня 2017 р. № 665. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30113> (дата звернення: 30.12.2020).
3. Defence Education Enhancement Programme (2020). Key facts and procedures. North Atlantic Council. Partnerships and Cooperative Security Committee. Notice AC/340-N(2020)0092 (R). 15 June 2020. 17 p.
4. Stolberg A. Building Partner-Nation Capacity Through the Defense Education Enhancement Program / Stolberg A., Johnson S., Kupe L. – Santa Monica, CA : RAND Corporation, 2018. – 21 p. URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE286.html>.
5. Основні засади мовної підготовки особового складу в системі Міністерства оборони України : вих. док. МО України № 1524/з/84 від 08.08.2019 р. – 34 с.
6. Ананьїн В. О. Актуальні проблеми військової освіти в умовах політичного сьогодення / В. О. Ананьїн, О. О. Пучков, О. В. Уваркіна // Вісн. НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право; зб. наук. пр., 2019. – № 3(43). – С. 163–168.
7. Полторак С. Т. Розвиток системи вищої військової освіти України та за кордоном: державноуправлінські аспекти / С. Т. Полторак // Інвестиції: практика та досвід, 2016. – № 3. – С. 70–73.
8. Телелим В. М. Проблеми питання подальшого розвитку системи військової освіти / В. М. Телелим, Ю. І. Приходько // Вісн. Нац. ун-ту оборони України, 2012. – № 5(30). – С. 134–140.
9. Єфімова О. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. М. Єфімова. – Київ : Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, 2014. – 23 с.
10. Ковальчук І. С. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. С. Ковальчук. – Житомир, 2018. – 142 с.
11. Семененко Л. М. Основні методичні особливості еволюції викладання іноземних мов у вищих військових навчальних закладах (аналіз та оцінка їх ефективності в період 1950–2017 рр.) / Л. М. Семененко, І. О. Целіщев, М. О. Полівода; Зібрання статей Військової Академії, 2017. – №2(8). – 9 с.
12. Чирва А. В. Удосконалення системи мовної підготовки та мовного тестування курсантів і слухачів вищих військових навчальних закладів : наук. збірник / А. В. Чирва // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта, 2008. – С. 198–207.
13. DEEP Ukraine. Report on the 9th Clearing House on Defence Education held online 14-22 Sept. 2020. Notice AC/340-N(2020)0054 (R). 6 Oct. 2020. 39 p.
14. DEEP Ukraine. Report on Covid-19 Defence Education Distance Learning Best Practices and Lessons Learned Workshop held online 16-18 Nov. 2020. Notice AC/340-N(2020)0194 (R). 7 Dec. 2020. 10 p.
15. Gell H. European Education and Training for Young Officers. The European Initiative for the exchange of young officers. 2nd Ed. / H. Gell, S. Paile-Calvo, S. Zambas. – Wiener Neustadt, Austria : Published by Theresan Military Academy, 2018. – 88 p.

References

1. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 08.07.2018 r. № 31, St. 241. Vidomosti Verkhovnoi Rady

Y. Pashchuk, PhD (Engineering), Ass. Prof.

ypashchuk@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-0631-6183,

D. Kamentsev, Head of Foreign Languages and Military Translation Department

deniskamentsev@yahoo.com

ORCID ID 0000-0003-2115-6197,

S. Pasichnyk, PhD (Public Administration), Prof.

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy, Lviv, Ukraine

susymail@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-6363-4858

IMPROVEMENT OF CADETS' LANGUAGE TRAINING IN THE FRAMEWORK OF ACADEMIC COOPERATION

The paper focuses on developing of cadets' language training (CLT) in the professional military education (PME) schools in the framework of the Ukraine-NATO and Ukraine-EU academic military cooperation. It identifies an urgent need in improving the language training of cadets due to the contradictions between the required level of language proficiency for future officers (level 2 according to STANAG 6001) and insufficient foreign language skills of a considerable number of graduates from Ukrainian PME schools. Academic military cooperation is considered as important area of activities to domestic and partner-nation PME schools. Its main objective is to ensure integration of national military education in the global educational space. Such cooperation is mutually beneficial and allows Ukraine to develop capacity to influence the international security system;

Ukraine. 2020. № 34, St. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (in Ukrainian).

2. Pro zdiisнення mizhnarodnoho spivrobitnytstva Ministerstvom oborony Ukrainy ta Zbroinymy Sylamy Ukrainy [About implementation of international cooperation by the Ministry of Defense of Ukraine and Armed Forces of Ukraine]: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 15.12.2017 r. № 665. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30113> (in Ukrainian).

3. Defence Education Enhancement Programme (2020). Key facts and procedures. North Atlantic Council. Partnerships and Cooperative Security Committee. Notice AC/340-N(2020)0092 (R). 15 June 2020. 17 p.

4. Stolberg, A., Johnson, S., Kupe, L. (2018). Building Partner-Nation Capacity Through the Defense Education Enhancement Program. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2018. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE286.html>. 21 p.

5. Osnovni zasady movnoi pidgotovky osobovogo skladu v systemi Ministerstva oborony Ukrainy [The basic principles of language training of personnel in the system of the Ministry of Defense of Ukraine]. Vykhidnyi dokument Ministerstva oborony Ukrainy, 154/z/84, 8 serpnia 2019 r. 34 s. (in Ukrainian).

6. Ananin, V., Puchkov, O., Uvarkin O. (2019). Aktualni problemy viiskovoi osvity v umovakh politychnoho sohodennia [Actual problems of military education in the present political conditions]. Visnyk NTUU "KPI". Politologiya. Sotsiologiya. Pravo: zbirnyk naukovykh prats. 2019. № 3 (43). pp. 163–168. (in Ukrainian).

7. Poltorak, S. (2016). Rozvytok systemy viiskovoi osvity v Ukrainy ta za kordonom [Development of higher military education system in Ukraine and abroad: state administration aspects]. Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 3, s. 70–73 (in Ukrainian).

8. Teleyim, V., Prykhodko, Y. (2012). Problemni pytannia podalshoho rozvytku systemy viiskovoi osvity [Problematic issues of further development of the military education system]. Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, 2012. № 5 (30), s. 134–140 (in Ukrainian).

9. Yefimova, O. (2014). Formuvannya inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti kursantiv vyshchych viiskovykh navchalnykh zakladiv " [Forming foreign language communicative proficiency of cadets of higher military educational institutions]. (Abstract of PhD thesis). 13.00.04. Kyiv, NPU imeni Drahomanova. 23 s. (in Ukrainian).

10. Kovalchuk, I. (2018). Formuvannya profesiino-komunikativnoi kompetentsii maibutnih ofitseriv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin u vyshchych viiskovykh navchalnykh zakladah [Forming of professional and communicative proficiency of future officers by means of humanitarian disciplines in higher military educational institutions]. (PhD thesis). 13.00.04. Zhitomyr. 142 s. (in Ukrainian).

11. Semenenko, L., Tselishchev, I., Polyvoda, M. (2017). Osnovni metodychni osoblyvosti evoliutsii vykladannia inozemnykh mov v vyshchych viiskovykh navchalnykh zakladah (analiz ta otsinka ih efektyvnosti v period 1950-2017rr.) [The main methodological features of teaching foreign languages in higher military educational institutions (analysis and evaluation of their effectiveness in the period 1950-2017)]. Viiskova akademiia, m. Odesa, №2(8), s. 178-186 (in Ukrainian).

12. Chyryva, A. (2008). Udokonalennia systemy movnoi pidgotovky testuvannia slukhachiv ta kursantiv vyshchych viiskovykh navchalnykh zakladiv [Improving of language training system and language testing of students and cadets in higher military educational institutions]. Ivan Ogienko i suchasna nauka ta osvita, 2008, s. 198–207 (in Ukrainian).

13. DEEP Ukraine (2020). Report on the 9th Clearing House on Defence Education held online 14-22 September 2020. Notice AC/340-N(2020)0054 (R). 6 October 2020. 39 p.

14. DEEP Ukraine (2020). Report on Covid-19 Defence Education Distance Learning Best Practices and Lessons Learned Workshop held online 16-18 November 2020. Notice AC/340-N(2020)0194 (R). 7 December 2020. 10 p.

15. Gell, H., Paile-Calvo, S., Zambas, S. (2018). European Education and Training for Young Officers. The European Initiative for the exchange of young officers. 2nd Edition. Published by Theresan Military Academy. Wiener Neustadt, Austria. 2018. 88 p.

Надійшла до редколегії 24.12.21

improve the Ukrainian Army operational capabilities and acquire interoperability with NATO forces. The main means to achieve these goals are implementing the Euro-Atlantic standards, perfecting the Ukrainian servicemen training, including improving CLT. The paper examines the key directions of the Ukrainian academic military cooperation with NATO and EU in developing CLT in the framework of adopted programs. It describes main aspects of these projects and their implementation mechanisms as well as key advantages, opportunities and achievements of such cooperation. Based on the effectiveness assessment of existing academic military cooperation programs, it was concluded that they have a positive impact on improving the CLT with use of open access to training resources, intellectual achievements, modern training technologies and best practices of partner countries. The main tasks for further development of the academic military cooperation include perfecting support to CLT, improving professional development of the faculty and implementing innovative forms of education.

Keywords: language training, cadet, academic military cooperation, Armed Forces of Ukraine, NATO, European Union.

УДК 35.071.1

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2021.45.24-27>

В. Рижиков, д-р пед. наук, проф.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
Vadr66@rambler.ru

ORCID ID 0000-0001-7069-7040,

О. Діденко, д-р пед. наук, проф.

О. Діденко, д-р пед. наук, проф.

ORCID ID 0000-0002-7900-6047

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗСУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Розглянуто практику використання системного підходу в побудові професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ та ВВП(ЗВО). Проведено аналіз основних принципів поведінки педагогічної системи, які визначаються самою системою як цілісною організованою множиною військової підготовки, що забезпечує стабільний характер поведінки і досягнення системою ефективних результатів військової освіти. Розкрито базові системи професійної підготовки у ВВНЗ та ВВП(ЗВО), які мають умовний рівень залученості в освітньому процесі. Проте основою є невід'ємність всіх систем у підготовці майбутнього офіцера ЗСУ, а взаємозамінюваність або взагалі відсутність будь-якої однієї системи підготовки веде до непоправних наслідків, результатом яких є не повною мірою сформована готовність офіцера ЗСУ до професійної діяльності. Теоретично готовності до професійної діяльності сформована як знання, навички й уміння, набуті в повному обсязі, але важливим моментом залишається те, чи сформована психологічна готовність до професійних дій під час екстремальної ситуації військової служби. З огляду на викладений матеріал доходимо висновку – підготовка офіцера ЗСУ у ВВНЗ та ВВП(ЗВО) є системною підготовкою. Результат процесу професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ та ВВП(ЗВО) – високий рівень готовності курсантів до практичної діяльності, якого можна досягти тільки за рахунок упорядкування системи на підставі певних принципів, до яких належать: принцип об'єктивності, комплектності, конкретно-історичного (генетичного) підходу, системності, протиріччя педагогічного досвіду. Це надає можливість цілеспрямовано організувати специфічне функціонування всіх підсистем професійної підготовки майбутніх юристів та їхню ефективну взаємодію відповідно до аспектних та загальних мети та завдань. При моделюванні системного підходу в побудові професійної підготовки у ВВНЗ та ВВП(ЗВО) використовують основні педагогічні системи (види підготовки), що беруть участь у формуванні професійної освіти офіцера ЗСУ. Кожна з них має свою мету і завдання, конкретний зміст, засоби і методи. Оскільки професійна підготовка майбутніх офіцерів ЗСУ є інтеграційним процесом, то формування тих самих п'яти базових систем (теоретична, психологічна, фізична, тренажерна та полігонна, практична (стажування на офіцерських посадах у бойових військових частинах)).

Ключові слова: системний підхід, професійна підготовка, професійна готовність військовослужбовців, педагогічні системи.

Постановка проблеми. Розробка теоретичних і методологічних засад формування готовності майбутніх офіцерів ЗСУ до реальної професійної діяльності вимагає процесу системності, інтегрованості військової підготовки відповідно до сьогодення, тому що система надає можливість воедино поєднати всі складові професійної підготовки сучасного офіцерського складу, які відповідно є і складовими професійної готовності. Програма реалізації такої дослідницької позиції щодо формування готовності майбутніх офіцерів до реальної професійної діяльності заснована на розбудові системи професійної військової освіти, яка розбудовувалася протягом десятиліть.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури, присвяченої проблемам військово-професійної підготовки, військово-професійного самовизначення, розвитку військово-професійної спрямованості показав, що сьогодні існує безліч різних теоретичних і методологічних підходів у галузі військово-професійної підготовки: із проблем освіти загалом і професійної освіти зокрема (В. Луговий, В. Кремень, В. Манько та ін.); із дослідження системного підходу (П. Анохін, І. Блауберг, Р. Макаров, Л. Петрушенко, В. Садовський, Є. Юдін та ін.); із проблем військової освіти (І. Руснак, М. Нецадим, О. Прохоров, І. Толлок, О. Торічний, В. Ягупов та ін.). Психологічну готовність і

суть психологічної підготовки розкривають О. Леонтьєв, К. Платонов та ін., а професійну готовність – М. Дьяченко, А. Столяренко та ін. Військово-професійна підготовка майбутніх офіцерів розглядається як основна детермінанта загальної спрямованості особистості, її складна властивість, що має систему спонукань, визначає активність суб'єкта навчання та являє собою сукупність цінностей, потреб, мотивів, які спонукають людину займатися тією чи іншою діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Однією з невідмінних умов ефективності професійної діяльності військовослужбовця є професійна готовність. Військова служба належить до професій особливого ризику, пов'язаних із імовірним каліцтвом і можливою втратою здоров'я та навіть життя. Обов'язковою умовою професійної готовності військовослужбовця є відповідність його фізичної підготовленості до змісту та стану психіки і фізичного здоров'я. Відомий радянський психолог К. Платонов зазначав, що професійна готовність фахівця – це суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання відповідної професійної діяльності та прагне її виконувати [5].

Професійна готовність військовослужбовця є складним, багаторівневим, різноплановим системним психічним утворенням, насамперед особистісним утворенням